

# DE REFORMATIE

## WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE UWE JEUGD VERNIEUWT ALS EENS ARENDS PSALM 103:5

Onder redactie van Prof. Dr K. SCHILDER, Kampen.

**Medewerkers:** Dr H. A. v. Andel, Solo; Dr R. E. v. Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr F. A. den Boeft, Rotterdam; Dr E. T. v. d. Born, Heemstede; Mr A. Bouman, Rotterdam; Ir B. ter Brugge, Almelo; Dr K. J. Cremer, Kampen; Mevr. W. Cremer-de Vries, Kampen; Dr R. J. Dam, Kampen; Dr A. C. Drogen-dijk, Dordrecht; Dr D. v. Dijk, Groningen; Drs D. J. Galle, Kampen; Mevr. G. Gillhuis-Smitskamp, Mijdrecht; Dr J. H. Hagenbeek, Zwolle; Dr J. v. Herksen, Ermelo; Dr B. Holwerda, Kantens; A. Janse, Biggkerke; Dr P. Jasperse, Leiden; Dr G. Keizer, De Steeg; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr E. D. Kraan, Vlaardingen; A. Kuiper, Utrecht; Dr J. v. d. Linden, Zeist; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Drs Joh. Luijkemaar Francken, Rotterdam; Mevr. J. M. Th. Luijkemaar Francken-Schreuder, Rotterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; G. Meima, Groningen; Dr H. Mulder, Deventer; D. A. Ringnalda, Ermelo; P. J. Risseuw, 's-Gravenhage; C. Rijnsdorp, Rotterdam; A. Schilder, 's-Gravenhage; Dr G. K. Schoep, 's-Gravenhage; Dr R. Schippers, Wanswold; Dr J. Smelik, 's-Gravenhage; Dr H. Smilde, Groningen; Dr H. Smitskamp, 's-Gravenhage; Dr N. Streefkerk, Wollega; D. Stroom, Bussum; J. Strikwerda, Zeist; Prof. Dr C. van Til, Philadelphia Pa.; Dr C. Veenhof, Haarlem; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Prof. Dr D. H. Th. Vollenhoven, Amsterdam; Dr M. Vreugdenhil, Meliskerke; Dr F. de Vries, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Franeker; Dr D. K. Wielenga, Capelle a. d. IJssel; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Alle stukken bestemd voor de Redactie zende men aan:  
Prof. Dr K. SCHILDER, Vloeddijk 101, Kampen.

**Drukkers-Uitgevers:**  
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.  
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000.

**Abonnement:** f 2.50 per halfjaar bij vooruitbetaling.  
Voor 't Buitenland f 7.50 en voor Ned.-Indië f 6.— per jaar.  
**Advertentiën:** 25 ct per regel. — Losse nummers f 0.15.

**INHOUD:** Hoofdartikel: Het wezen der meerdere kerkelijke vergaderingen volgens Voetius, III. — Uit de Schrift: Het ware heilgdom. (Hebr. 9:24). — Kerkelijk Leven: Nieuw kerkrecht. Een publicatie van de zijde der V. U. Eenzijdigheid. — Even Parkeerers: Traktatie en Traktatisme. — Literatuur en Kunst: Het laatste werk van een onzer beste auteurs. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Rationalisatie en Mechanisatie, II. — Muzikale Kroniek: Nieuwe Orgels, III. — Uit de Buitenlandsche Kerken: Steeds verder. — Persschouw. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

## HOOFDARTIKEL

### Het wezen der meerdere kerkelijke vergaderingen volgens Voetius.

#### III.

Het kerkverband rust dus volgens Voetius op eene door God in Zijn Woord geopenbaarde verplichting, tot vervulling waarvan echter geene kerk eene andere van Godswege dwingen mag, en op de vrije wederkerige toestemming der kerken. Hier is van den kant der kerken onderling een „consensus mutuus“, eene wederzijdsche toestemming, en een „libere affectare“ van de verbandsgemeenschap, d.i. een vrij zoeken om haar te verkrijgen. Voorafgaanden kunnen hierbij opvolgers niet met Goddelijk recht voor immer verplichten, zonder dezer vrijwillige en voorafgaande toestemming. „Een kerkeraad van eenige parochiale kerk kan slechts voor zich deze verplichting aangaan, niet voor zijne opvolgers, tenzij dezer gelijke en vrije toestemming volgt en tusschentreedt.“<sup>1)</sup>

Daarmede is gegeven, dat het kerkverband zich de grenzen van zijne werkzaamheid ziet aangegeven, behalve in Gods Woord, in de overeenkomst, door de kerken bij die vrijwillige verbandsluiting onderling aangegaan, de kerkenorde. Zij hebben geene macht over elkander dan door die wederzijdsche vrijwillige toestemming, waartoe zij elkander niet van Godswege dwingen mogen, en dus hebben zij geene macht over elkander dan voorzover zij door die toestemming met elkander overeenkomen. Daarin ligt opgesloten, dat de kerken ten aanzien van elkander, en daargelaten wat van Godswege al of niet geoorloofd is, over en weer dezen band, in geval van nood, als de overeenkomst deerlijk geschonden wordt, mogen verbreken. En het oordeel over de vraag, wanneer zulk een noodgeval zich voordoet, ligt uitteraard ter finale beslissing aan elke kerk of kerkengroep zelve. Voetius schrijft: „Bijaldien (door kerkelijke vergaderingen genomen besluiten) bevonden worden met Gods Woord te strijden, en eene kerk of eene correspondentie (d.i. kerkengemeenschap) goedkeuring en aanneming daarvan aandringt met toepassing van tucht, moet men de gemeenschap met die parochiale kerk, en bovendien met de classicale en synodale verbinding liever vrijwillig verlaten, of de uitsluiting uit hare gemeenschap met een kalm gemoed verdragen, dan dat wij tegen Gods Woord zouden ingaan, en de consciëntie wonden.“<sup>2)</sup> Op dergelijke wijze kan men natuurlijk niet redeneeren ten aanzien van het huwelijk. En daarom kan men ook niet uit de onontbindbaarheid van het huwelijk, dat eveneens op

wederzijdsche toestemming berust, en dat door Voetius ter vergelijking van het vrijwillige aangaan van kerkverband aangehaald wordt, afleiden, dat het kerkverband onlosmakelijk is, zoodat eene kerk dat niet zou mogen verbreken. Men ziet dan het verschillend karakter van huwelijk en kerkverband over het hoofd. Wanneer twee zaken in eenig punt overeenkomen, volgt niet, dat zij in alle gelijksoortig zijn, zoodat men ook ten aanzien van andere punten de vergelijking mag doortrekken. Het huwelijk sluit eene geheel andere verhouding der echtgenooten in, dan het kerkverband tusschen de verbonden kerken. We behoeven maar alleen aan quaesties van eigendom te denken.

Nu komt dan de vraag, wat dan door zoodanige vrije en wederzijdsche aaneensluiting of verbinding van kerken naar Gods Woord ontstaat? Wat is het wezen en karakter van zulk eene classicale en synodale kerkengemeenschap? Dat is eene vraag van groot belang. Want van het antwoord op haar hangt voor een aanmerkelijk deel af de bepaling van wat en hoe zij al of niet doen en handelen mag. Ontstaat door die verbinding ook eene kerk, eene gezamenlijke classis of synodekerk, van gelijksoortigen aard als door vereniging van geloovigen eene plaatselijke kerk gevormd wordt, dan mag eene classisvergadering en eene synode ook doen al wat een kerkeraad mag doen, en natuurlijk nog meer, omdat zij meer kerken omvat. Zij is dan ook zelve kerkeraad, doch alleen van meer kerken. En dan mag zij dus ook b.v. sacramenten doen bedienen, dienaren des Woords beroepen, door tuchttoepassing van het Avondmaal afhouden, ambtsdragers en geheele kerkeraaden schorsen en afzetten, financiële bepalingen voor of over de kerken vaststellen. Dr M. Bouwman beweert, dat volgens Voetius de classicale en synodale kerkengroepen ook geïnstitueerde kerken zijn evenals de plaatselijke kerken, van gelijk aard, en dat de classicale en synodale vergaderingen in wezen met kerkeraadsvergaderingen overeenkomen. Hij schrijft in zijn Voetius over het gezag der Synoden: „Ik concludeer dat volgens Voetius het geheel der synodale verbonden kerken ecclesia instituta is; dat dus gesproken kan worden van eene nationale, provinciale en classicale kerk als instituut, waarvan de plaatselijke geïnstitueerde kerken deelen of afdeelingen zijn; en dat voorts ook de gezamenlijke ambtsdragers van dit instituut een corpus, een corporatieve eenheid vormen“, blz. 74. Vgl. ook blz. 71. En op blz. 100 geeft hij als voorstelling van Voetius: „De synode is de grootere kerkeraad, de kerkeraad der plaatselijke kerk is de kleinere of plaatselijke kerkeraad“. En een weinig verder op diezelfde bladzijde zegt hij: „Alle kerkelijke vergaderingen, ook de classen en synoden vallen er onder“ — n.l. onder de namen presbyterium en synedrium, door Voetius gebruikt — „en dit is alleen geoorloofd indien de meerdere vergadering en de kerkeraad wezenlijk hetzelfde karakter dragen“. Op blz. 159 v. lezen we: „naar de opvatting van Voetius is er immers geen principieel verschil tusschen de macht van den kerkeraad en van de synode.“ Vgl. ook blz. 174.

Reeds in „De Reformatie“ van 18 Juli 1937 heb ik aangewezen, dat Dr M. Bouwman op dit punt Voetius geheel verkeerd heeft geïnterpreteerd en voorgesteld, en in „De Bazuin“ van 5 Nov. 1937 daarbij uitvoeriger, dat hij hem ook gansch onjuist heeft gelezen en vertaald. Voetius ontkent juist ten stelligste, wat Dr M. Bouwman hier als zijne leer wil doen aannemen. En dit is geen punt, dat los op zichzelf staat, en verder voor het systeem van kerkrechtelijke beschouwingen en bepalingen geene beteekenis heeft, doch integendeel betreft deze zaak het fundament. Op haar moet het verdere rusten. Is de voorstelling ter zake van het wezen of karakter der meerdere kerkelijke vergaderingen onjuist, dan deugt ook niet, wat

#### Zegen — geen succes.

Want immers of de zegen van den Heere onzen God werkelijk met ons is, blijft wel allerminst uit den voorspoed en het geluk onzer zaak, en vooral niet uit hogere cijfers en meerdere inkomsten.

Ook daarin kan zegen liggen, waarom niet? Maar dat dit op zichzelf volstrekt niet altoos het geval is, dat weet en merkt toch een ieder wel, uit den ongehoorlijken bloei van zoo menig zondige stichting; uit de verbazende geldsom, die zoo menige ongoddelijke, zelfs diep zondige nering in de kas van haar eigenaar brengt; en uit den grooten omvang dien juist de dwaalleeraars door alle eeuwen vonden.

Denk slechts aan Mohammed!  
Dr A. KUYPER, „De Hervorming“ No. 263.

men als conclusie daaruit afleidt voor het deswege geoorloofde of plichtmatige van het handelen hier meerdere vergaderingen.

Wanneer Voetius in zijn Pol. Eecl. gaat handelen „Over de eenheid der kerken en haar regering in classes en synodes“, ed. Rutgers, p. 248, gaat hij eerst allerlei formeele quaesties van verschillende namen en omstandigheden bespreken. En daarna definiërend zegt hij: „Eene classicale of synodale correspondentie is eene vaste verbinding van meer kerken onder een bepaald regiment en correspondentie tot wederzijdschen opbouw en bewaring.“<sup>3)</sup> Dit vervolgens nader toelichtende, komt hij er op p. 251 toe, om den aard dezer kerkengemeenschap of „stata combinatio“ nauwkeurig aan te geven, zoowel positief, als voornamelijk negatief. En daarbij verwerpt hij juist nadrukkelijk zoodanige eenheid, als Dr M. Bouwman hem als zijne leer toeschrijft. Hij schrijft daar, dat een vereischte bij die classicale of synodale verbinding van kerken is: „Opdat er slechts eene correspondentie of combinatie of confederatie opgericht worde, niet eene bijzondere of afzonderlijke (distincte) kerk, of vorm van eene wezenlijke, of ideële, of vertegenwoordigende, of cathedrale, of dioecesaane kerk enz., laat staan dat zij in eersten zin, eigenlijk, principieel kerk genoemd zou worden.“<sup>4)</sup> Vgl. hierbij mijn „Wederwoord“ in „De Bazuin“ van 5 Nov. 1937. Daarmede zegt Voetius duidelijk en beslist: De eenheid, welke door die classicale en synodale verbinding van kerken ontstaat, is niet anders dan, is slechts, eene combinatie, eene verbinding, en eene confederatie, eene verbondsgemeenschap. Zij is niet eene bijzondere of eigene, afzonderlijke, distincte, kerk, of de vorm van eene wezenlijke of ideële kerk, of van eene vertegenwoordigende of cathedrale kerk. Dit zijn termen, die aan de Roomsche en Anglicaansche beschouwing en wijze van spreken ontleend zijn, waarbij de kerken van een bepaald grondgebied als eigenlijk één geheel worden beschouwd, waarvan dan eene als hoofdkerk geldt en heerscht, maar de andere ondergeschikte afdeelingen zijn. Zoo is het bij deze classicale en synodale verbinding van kerken niet, zegt Voetius. Maar ook zijn die classiskerken en synodekerken met elkander niet eene kerk zooals eene parochiale of plaatselijke kerk: nedum ut primo, proprie, aut principaliter dicatur Ecclesia, d.w.z. het is er verre van af, dat zulk eene classicale of synodale kerkengemeenschap in eersten zin, zooals eene particuliere kerk, of in eigenlijken zin, of op principieele wijze, kerk genoemd wordt.

Wanneer Voetius wat verder op handelen gaat over bezwaren, tegen het kerkverband door hem uiteengezet, ingebracht, noemt hij eerst enkele punten, a parte nostrā concessa, d.w.z. van onzen kant toegegeven. En als eerste noemt hij dan: „Dat

3) Classialis seu synodalis correspondentia est stata combinatio plurium Ecclesiarum sub certo regimine et correspondencia ad mutuam aedificationem et conservationem, p. 250.

4) Ut erigatur correspondentia seu combinatio et confederatio tantum, non peculiaris seu distincta Ecclesia, aut forma Ecclesiae virtualis, aut idealis, aut representativa, aut cathedrales, aut dioecesaanae, etc. nedum ut primo, proprie, aut principaliter dicatur Ecclesia, p. 251.

1) Synedrium alicujus Ecclesiae parochialis tantum potest pro se obligare: non pro successoribus; nisi succedente et intercedente simili et libero horum consensu, Pol. Eccl. ed. Rutgers, p. 288.

2) Quod si verbo Dei repugnare deprehendantur, et Ecclesia aut correspondentia approbationem ac receptionem coram urget disciplinaliter; sponte deserenda est communio Ecclesiae istius parochialis, insuper combinatio classicae ac synodicae, aut exclusio ab illarum communione aequo animo ferenda est potius, quam ut repugnemus verbo Dei, et conscientiam vulneremus, p. 253.